

Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi - Büyük Devletler ve Türkiye*

N. İlter Ertuğrul**

Yüzyıllar, insan yaşamına göre uzundur; insanlığa göreyse, çok kısa. İnsan, kendi yaşamındaki anları bile yıllar almış gibi uzun uzun anlatırken, yüzyılları “19. yüzyıl ve 20. yüzyıl” diye bir tümcede geçebilir: “Osmanlı’nın yükselme dönemi” derken yüzelli yıldan uzun bir süreyi söylersiniz, “duraklama dönemi”nde kastettiğiniz de en az bu kadardır. Bir insan ömründen uzun Anadolu beylikleri, tarih kitaplarında birkaç paragrafa sığar. Çünkü, altüstü herşey “dün, bugün, yarın”dır; bazen yalnızca üç sözcük yeter.

Tarihçinin durumu daha zordur. Onun bazen yüz yılları, değil on yıl; yıl be yıl, ay be ay, hatta gün be gün anlatması gerekir ki, o yirmi dört saat, başlıbaşına bir kitap tutabilir; bazen de, yüzyılları bir paragrafta özetleyebilmek gerekir.

Tarihçi, hele bir de iktisatçıysa; yani iktisat tarihçisiyse; kâh tarihçi gibi ketum, kâh insan gibi bolkeseden atıcı; kâh ermiş gibi sade olması gerekir.



* Bilsay KURUÇ (2011) Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi – Büyük Devletler ve Türkiye. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Eylül. İstanbul.

** ODTÜ Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi, A.Ü. SBF (Y/Z).

“Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi - Büyük Devletler ve Türkiye”, bir “iktisat tarihi”: Yirminci yüzyılın ilk yarısına, dünden bakıyor; anlattığı yarındır; ders alanlar içinse, bugün...

İktisat, çoğu insan için “formül”dür; formüller sevimsiz, hatta sıkıcı gelir.

Ama, kim ki, iktisadı, *“fırından ekmek almak için para gerekir, o parayı kazanmak için de çalışmak; ama daha çok ekmek almak istiyorsanız, öğrenmeniz gereken daha çok çalışmak değil, emeğinizi daha pahalıya satmaktır ve bunu yalnız kendiniz için değil, sizin durumunuzdaki herkes için yaparsanız, hep birlikte daha çok ücret alırsınız; aksi takdirde hepiniz daha az ekmek yemeye mahkûmsunuz”* diye tanımlayabiliyorsa; -ki, Bilsay Kuruç’un yaptığı budur- o yalnız iktisadın değil, tarihin, diyalektiğin ve hayatın da sırrına ermiş demektir.

“Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi - Büyük Devletler ve Türkiye”, dünya literatüründe örneği olmayan bir şeyi yapıyor. Büyük Devletler’in tümünün yirminci yüzyıl başındaki ekonomisini iç içe öykülerle anlatıyor. Patronluğu devretmemekte direnen İngiltere, patronun yerini gözüne kestirmiş iyi aile çocuğu Amerika, mızımız çocuk Fransa ve mahallenin kabadayısı Almanya, beyaz perdenin bir yanında...

Beyaz perdenin diğer yanında ise, iki isyankâr sokak çocuğu var: Sovyetler ve Türkiye... İki köylü ülkesinde iki devrim... İki yoksullar ülkesi. Ama, ikisi de yoksulluğu kader saymamakta ve iyi aile çocuklarının verdiği rolü oynamamakta ısrarlı.

Siz, bir iktisat tarihi okuyacaksınız ama, o birinci sınıf bir melodram...

“Anlatıcı” odur ki, melodramı hissettirir, abartmaz; kederinizi anlar, yüzünüze vurmaz; acınızı paylaşır, kimseye yansıtmaz...

Bu kitap, o ustalığın eseri...

Söylenmesi gereken bir şey daha var...

Bu hacimde kitaplar için kullanılması adet olmuş bir sözcük vardır: “Başyapıt”. “Şaheser” demektir. Elinizdeki kitap bir “şaheser” değil. O sözcük, **“Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi - Büyük Devletler ve Türkiye”**ye saygısızlık olur. Bundan sonrakilerin de daha seçici davranabilmeleri için şöyle demek daha doğrudur: “Şahika”...